

Felvidéki könyvszemle

Juhász Katalin: *nyeretlen*

Az elmúlt esztendő egyik fontos irodalmi eseménye volt Juhász Katalin új verseskötetének megjelenése. Annál is inkább, mivel a költő nem tartozik a bő szavú és bő termésű alkotók közé. A *nyeretlen* a hetedik könyve: e kötete is szűkszavú, visszafogott, minden szempontból letisztult és végletekig csiszolt versekben megnyilvánuló, sajátos hangú és nyelvezetű, önmagával koherens, súlyos költészetet nyújt olvasójának. A *nyeretlen* nem könnyű olvasmány; hiányos (vers) mondatai, „elhallgatásai”, nem szokványos grammatikai szerkezetei számos szöveghelyén igénylik az olvasó „közreműködését”, ezek a megállók azonban segítik is eligazodását a költő meglehetősen kilátástalan, komor világában – világunkban –, amelyben a személyiség, az ember, az „én” nehezen talál útmutatásra, vigaszra, s ruházatában is úgy vergődik, mint pókhalóba akadt légy, nem találva a szabadulás útját (*Megpeccsételve*). Ebben a világban minden lépésünk kétesélyes (*Félig érett*), sodródunk az árral, meghasonlottan bámuljuk arcunkat a tükörben (*A kijelölt tér*), „fátyolos” horizont előttünk (*Névtelen part*). A legteljesebben civil, mondhatni földönjáró líra Juhászé, versei mindennapi életünk tereit, díszleteit, kellékeit mozgatják, és annak léthelyzeteit hozzák játékba. Idegenség, elidegenedettség, otthontalanságérzés – talán ezek lehetnének kulcsszavaink ehhez a világhoz. A kötet végén rádöbbenünk: ez a világ a mi világunk (is), a költő létérzékelése sokban rokon a miénkkel (még ha létszemléletünk helyenként el is tér tőle), azonban – utolsó versének utolsó soraiban – a lélekteli reménykedés esélyét is nyitva hagyja: komor teleinket mindig felválthatja, „várható kis jókedveket” is hozva, a napsütés. Egyszóval: a *nyeretlen* minden tekintetben nyerő könyv. (NAP Kiadó, Dunaszerdahely, 2018.)

Mészáros László: *Évgyűrűk*

Azt tartják, aforizmát írni könnyű: elég hozzá egy eredeti(nek tűnő), frappánsan megfogalmazott gondolat – és kész. De aforizmát írni éppen ezért a legnehezebb. Mert a jó aforizma sosem egyetlen röpké gondolat, hanem gondolatok egész sora, olykor tömkelege sűrűsödik össze benne, s újabb gondolatokat keltve dolgozik tovább olvasójában.

Mészáros László aforizmái az évezredes műfaj legjobb hagyományait követik, többségükben annak csúcseit figyelik. S noha írónk neve nem (teljesen) ismeretlen a szlovákiai magyar irodalom utóbbi fél évszázadában, munkássága kívül esik a szűkebb-tágabb kánokon. Elbeszéléseket, kritikákat, esszéket, tanulmányokat, színműveket publikált – többnyire nagy, sokszor évtizedes kihagyásokkal. Az aforizma – a regény-, illetve tanulmányteljességű gondolat – azonban kezdettől kedvelt, egész pályáján végighúzódó műfaja. Jelen kötete is ezt az időrendet követi, s egy gondolkodás történetét tárja elénk az emberélet különböző stációiban, időzónáiban, a harmincéves író akcióitól és reakcióitól nyugdíjas éveit nyugtalankodásaiig. Egyfajta társadalom- és közérzettörténetet ad, hiszen gondolatai egyúttal reflexiók is az elmúlt fél évszázad történéseire, társadalom- és történelemalakulására. S bár gyűjteményének, mivel teljességre is, pontosságra is törekszik vele, egyaránt megvannak a magasságai és mélypontjai, egészében véve az *Évgyűrűk*be foglalt, akár két és fél ezerre is tehető aforizmája egy olyan izgalmas gondolatregényt is kiad, amely térségünk és világunk legutóbbi fél évszázadának alakulástörténetéről is képet fest, annak cselekményes összefoglalását is elénk tárja. Mészáros László aforizmákba kódolt szellemi önéletrajza így a mi életünket is olvassa, s egyetérthetünk vele abban, hogy véges életünk „akkor is hosszabbodik, ha mélyül”. Sőt, tehetjük hozzá, csak azzal. (Magánkiadás, Undergound Kiadó és Terjesztő Kft. Budapest, 2018.)

Fellinger Károly: *Hullámvasút*

Fellinger Károly: *Mindjárt gondoltam*

Az elmúlt év végén Fellinger Károlynak – Gyenes Gábor illusztrációival és tervezésében – egyszerre két gyermekverskötete is megjelent: a *Hullámvasút* és a *Mindjárt gondoltam*. Közülük az első afféle weöresi típusú, csupa-zene–csupa-szín–csupa-játék darabokat tartalmaz, a második ún. „svéd típusú” kamaszverseket. E két kötete azt is igazolja, hogy az ezekben a pénzinséges, támogatásszegény esztendőkből egyáltalán nem lényegtelen magánmecenatúra megszervezésében is jeleskedik: az elsőhöz nem kevesebb mint 117, a másodikhoz pedig 45 támogatót – magán-személyeket, szervezeteket, intézményeket – tudott mozgósítani. Szóban forgó gyermekkönyveit tekintve, első ránézésre a hagyományos, a muzsikálós, játékosabb gyermekversek „ülnek” neki jobban, és a *Hullámvasút* adja a jobb és fantáziadúsabb, elevenebb

anyagot, mintha a szavak zenéje, a vers muzsikája a képzeletét is fürgébb táncra penderítené. Ám ha nincs ugyanakkor az említett ösztönzője, „segítője”, „alkotótársa” Fellingner gyermekverseinek, gondolatai is lomhábbak, fáradékonyabbak, képzeletvilága is szegényesebb: általánosságokba fullad, beéri a köz-helyekkel, mint például a *Mindjárt gondoltam* című kötetében is. Amelyről azonban el kell ismernünk, hogy azzal számára még járatlan utak felé vette az irányt, és az elszánás bátorságáért feltétlen méltánylás illeti őt, hiszen ezzel is új színnel és esélyekkel gazdagította eddigi (gyermekvers)költészetét. (Vám-béry Polgári Társulás, Dunaszerdahely, 2018.)

Szászi Zoltán: *Séta vidéken*

Verseskönyvek, kisp prózák, regények után ezúttal különleges – és különlegesen szép – könyvet tett le asztalunkra Szászi Zoltán (és a pozsonyi Madách Egyesület). A *Séta vidéken* azt kínálja, amit a címe ígér: egy mai szemlélő önfelelt-elmélyült kastélylátogató, várnéző, romélesztgető, természeti jelenségekre rácsodálkozó „sétáit”, túráit a mai Szlovákia többnyire az Ipolytól keletre eső területein a magyar történelemben, múltban. Szászi szépirodalmi munkáiban is jelentős tényező az idő, a múlt(ak) átszűrődése a jelenbe, az emlékezés és a mindennapok szimbiózisa. Ezért szinte természetes, ha e könyvét is az idő lég-árama járja át, a történelem levegője árad belőle felénk, miközben az általa felkeresett tájak, helyek épített és történelmi öröksége (várjai, templomai, kastélyai, udvarházai stb.), valamint természeti képződményei látán is legendákat, mondákat, meséket, hiedelmeket éleszt fel, a népi emlékezet és képzeletvilág különböző megnyilvánulási formáit mozgósítja, szembesítve azokat a hiteles történettudományi és természettudományi vizsgálódások eredményeivel. „Csodák, legendák nélkül megfagyunk...” – írta valahol jelentős költőnk, Ágh István, és Szászi e műve is mintha ennek a felismerésnek a jegyében született volna. Könyve alapkérdése a „Mit tudunk?”, erre keresi az abban foglalt látnivalók kapcsán Almágytól Zempléniig közel félszáz, ábécérendbe foglalt, többnyire már nevében is poétikus településének, helységének több mint ötven látnivalóját megelevenítő írásával a választ. Miáltal a *Séta vidéken* egyszerre körültekintő helytörténet, megbízható művelődéstörténeti kislexikon és útikalauz is (még ha egy-egy látnivaló, például a bejei Szent-Ivány kastély kihagyásának vagy éppen – mint Dévény esetében – bekerülésének okát nem is

tudjuk értelmezni). Mindenekelőtt azonban élvezetes irodalom, amely a szakszerű tárgy- és tájleírásokat is a múltat, jelent és jövőt egybekerekítő írói látomás színeivel festi át. (Madách Egyesület, Pozsony, 2018.)

Lipcsey. *Szobrok – Rajzok – Írások*

A Dunaszerdahelyen élő, Munkácsy-díjas Lipcsey György napjaink legjele(ntő)sebb magyar szobrászművészei közé tartozik, és nemcsak szlovákiai magyar viszonylatban, hanem a kortárs magyar képzőművészet egészét nézve is. Az alkotásaival, köztéri szobraival, reliefjeivel, plasztikáival, emlékműveivel számos dél-szlovákiai – túlnyomórészt csallóközi – település közösségi tereit gazdagító Lipcseyről és művészetéről egyébként nem ez az első könyv. Ennek a kötetnek az az erénye, hogy itt a műveiről készült reprodukciók mellett a recepciójára, fogadtatástörténetére esik a fő hangsúly: az őt magát és munkásságát bemutató portrékra és írásokra, elemzésekre, továbbá a vele készült interjúkra, valamint a hozzá íródott, neki ajánlott versekre. Ez azt is mutatja, hogy milyen széles szakmai és közérdeklődés kísérte kezdetől a pályáját, és művei milyen termékenyítően foglalkoztatták pályatársait. A kötetben – amelynek legkorábbi írásai még az 1970-es évek közepe tájt születtek, tehát még a húsz év körüli ifjú szobrász műveire reflektálnak – jeles magyarországi, valamint délvidéki és szlovákiai magyar művészettörténészek, műkritikusok és publicisták (Kövesdi Károly, Kubička Kucsera Klára, Lóska Lajos, Pogány Gábor, Sinkovits Péter, Szakolczay Lajos, Szigeti László, Szombathy Bálint, Tallósi Béla, Wehner Tibor), továbbá írók és költők (Barak László, Hunčík Péter [az időben még Somos néven], Keszeli Ferenc, Koncsol László, Kulcsár Ferenc, Molnár Imre, Varga Imre, Zirig Árpád és mások) járják körül művészetét, keresik annak titkait, lényegét. Ez a rendkívül tarka és színvonalas névsor, valamint Lipcsey egyéni és csoportos kiállításainak a kötet végén található jegyzéke azonban egyetemes érvényre törő, magas színvonalú művészete területi – földrajzi és regionális, illetve kulturális – bezárt-ságára is felhívja a figyelmet. Művészete megkívánná a tevékenyebb menedzselést, hogy az részben Magyarországon és más határon túli régiókban, részben pedig szlovák, illetve szélesebb nemzetközi viszonylatban is ismertebbé válhasson. Mindez azonban már nem, illetve nem elsősorban Lipcsey Györgyön múlik... (Lipcsey Polgári Társulás, Dunaszerdahely, 2018.)

Tóth László